

การส่งเสริมการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท ๔ สำหรับโรงเรียนในกลุ่มเครือข่าย
 สถานศึกษาที่ ๘ (ศรีเมืองใหม่) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

อุบลราชธานี เขต ๓

THE PROMOTION OF ACADEMIC ADMINISTRATION ACCORDING TO THE
 FOUR IDDHIPADA PRINCIPLES IN SCHOOLS UNDER EDUCATIONAL NETWORK
 GROUP 8 (SI MUEANG MAI), UBON RATCHATHANI PRIMARY EDUCATIONAL
 SERVICE AREA OFFICE 3

พระพรสวรรค์ จันทสาโร (แก้วพรม)

Phra pornshawan Janthasaro (Kaewpom)

พระมหาศรีรัตน์ สิริรัตนโน

Phra Maha Srirat Siriratano

บรรยวสิทธิ์ ฝางคำ

Banyawat Fangkam

ทรงศักดิ์ แก้วชิน

Songsak Kaewchin

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Ubon Ratchathani Campus

โรงเรียนบ้านโนนกง

Ban Nonkung School

E-mail : ponsawankeawpom34250@gmail.com, sriratsrisanga@gmail.com,

Naru.monjj@hotmail.com, kaewchin8@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 29 มีนาคม 2569

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 6 เมษายน 2569

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 21 เมษายน 2569

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการ สำหรับโรงเรียนในกลุ่ม
 เครือข่ายสถานศึกษาที่ 8 (ศรีเมืองใหม่) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี
 เขต 3 2) ศึกษาวิธีการส่งเสริมการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท ๔ สำหรับโรงเรียนในกลุ่ม
 เครือข่ายสถานศึกษาที่ 8 (ศรีเมืองใหม่) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี
 เขต 3 3) เสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 สำหรับโรงเรียนในกลุ่ม
 เครือข่ายสถานศึกษาที่ 8 (ศรีเมืองใหม่) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี
 เขต 3 เป็นการวิจัยแบบการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods research)

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการบริหารงานวิชาการในภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มี
 ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการนิเทศการศึกษา รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้อะไรและการ

พัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

2.การส่งเสริมการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท ๔ ภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยด้านที่มีการส่งเสริมสูงสุดคือ ด้านจิตตะ การมีจิตใจจดจ่อรับผิดชอบรองลงมา คือด้านวิมังสา การใช้ปัญญา ไตร่ตรองและด้านวิริยะ ความเพียรพยายาม ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านฉันทะ ความพอใจและรักในงาน

3.ผลการสัมภาษณ์แนวทางการส่งเสริมการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท ๔ จากการสังเคราะห์ความเห็นผู้ทรงคุณวุฒิพอสรุปแนวทางสำคัญได้ดังนี้คือ 1) ด้านฉันทะ มุ่งสร้างแรงจูงใจให้ครูรักในวิชาชีพและกระตือรือร้นในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ 2) ด้านวิริยะ ส่งเสริมความพากเพียรในการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาการสอน อย่างต่อเนื่อง 3) ด้านจิตตะ ปลูกฝังความรับผิดชอบและมีจิตตั้งมั่นในการทำงานเพื่อมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ 4) ด้านวิมังสา ส่งเสริมการประชุมการตรวจสอบประเมินผลตามสภาพจริง และการนำผลนิเทศมาปรับปรุงกระบวนการบริหารหลักสูตรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง

คำสำคัญ : การบริหารงานวิชาการ, อิทธิบาท ๔, โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ ๘, เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต ๓

Abstract

This research aimed to: (1) investigate the current conditions of academic administration in schools within School Network Cluster 8 (Sri Mueang Mai) under Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 3; (2) examine methods for promoting academic administration based on the Four Iddhipāda principles for schools within School Network Cluster 8 (Sri Mueang Mai) under Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 3; and (3) propose guidelines for the development of academic administration according to the Four Iddhipāda principles for schools within School Network Cluster 8 (Sri Mueang Mai) under Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 3. This study employed a mixed-methods research design.

The research findings were as follows:

1.The state of academic administration was overall at a high level. When considering each aspect individually, educational supervision had the highest mean score, followed by the development of learning processes and the development of educational media, innovations, and technology, respectively. Conversely, the development of the school curriculum had the lowest mean score.

2.The promotion of academic administration based on the Iddhipada 4was overall at a high level. The aspect with the highest level of promotion was Citta (thoughtfulness and responsibility), followed by Vimamsa (investigation and analytical reflection) and Viriya (effort and persistence). The aspect with the lowest mean score was Chanda (aspiration and love for one's work).

3. The results from the interviews regarding the guidelines for promoting academic administration based on the Iddhipada 4, as synthesized from expert opinions, can be summarized as follows 1.) Chanda (Aspiration): Focus on motivating teachers to foster a passion for the profession and enthusiasm in designing instructional plans. 2) Viriya (Effort): Encourage persistence in utilizing innovations and technology to continuously enhance teaching effectiveness. 3) Citta (Thoughtfulness): Cultivate a strong sense of responsibility and concentration on work, prioritizing student achievement as the primary goal. 4) Vimamsa (Investigation): Support authentic assessment and the integration of supervisory feedback to improve curriculum administration, ensuring it remains responsive to ongoing changes.

Keywords: Academic administration, Iddhipada 4, Schools in Educational Institution Network Cluster 8, Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 3

บทนำ

การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างและพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ และคุณธรรมของบุคคล เพื่อให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพอันจะนำไปสู่ความเจริญมั่นคงของประเทศชาติ ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงเน้นย้ำถึงความสำคัญของการศึกษาในฐานะรากฐานของการพัฒนาคน (พระบรมราโชวาท, พระราชทานแก่คณะครูและนักเรียนที่ได้รับพระราชทานรางวัลฯ, [ออนไลน์], 2563) สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่มุ่งเน้นการจัดการศึกษาที่เป็นเลิศ โดยให้ความสำคัญกับคุณภาพของโรงเรียน ห้องเรียน และผู้เรียนให้ได้มาตรฐานสากล ภายใต้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งกำหนดให้สถานศึกษาเป็นหน่วยงานหลักในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2556)

ในการบริหารสถานศึกษานั้น "การบริหารงานวิชาการ" ถือเป็นหัวใจสำคัญและเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการจัดการศึกษา หากงานวิชาการมีความเข้มแข็ง งานด้านอื่นๆ ของโรงเรียนก็จะดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในทางกลับกัน หากงานวิชาการอ่อนแอ ย่อมส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาโดยรวม (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), 2543) สำหรับโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 8 (ศรีเมืองใหม่) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 แม้จะมีการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นความรู้คู่คุณธรรมและเป็นที่ยอมรับของผู้ปกครอง แต่ยังพบประเด็นท้าทายในด้านการสื่อสาร การสั่งการ และการประสานงานที่ต้องได้รับการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อให้การบริหารงานวิชาการบรรลุวัตถุประสงค์และเกิดประสิทธิภาพสูงสุด การนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการในการบริหารจัดการจึงเป็นแนวทางที่สำคัญ โดยเฉพาะหลัก อิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นคุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จ ประกอบด้วย ฉันทะ (ความพอใจในงาน) วิริยะ (ความเพียรพยายาม) จิตตะ (ความเอาใจใส่จดจ่อ) และ วิมังสา (การใช้ปัญญาไตร่ตรอง) (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), 2543) หลักธรรมเหล่านี้จะช่วยส่งเสริมให้บุคลากรทางการศึกษามีความกระตือรือร้น มีความรับผิดชอบ และรู้จักปรับปรุงพัฒนากระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่อง อันจะส่งผลให้การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 8 ดำเนินไปสู่เป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาการส่งเสริมการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 สำหรับโรงเรียนในกลุ่ม

เครือข่ายสถานศึกษาที่ ๘ (ศรีเมืองใหม่) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต ๓ นี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการ สำหรับโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 8 (ศรีเมืองใหม่) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3
2. เพื่อศึกษาวิธีการส่งเสริมการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 สำหรับโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 8 (ศรีเมืองใหม่) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3
3. เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 สำหรับโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 8 (ศรีเมืองใหม่) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ซึ่งบูรณาการระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและชัดเจน โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. รูปแบบการวิจัยและประชากร

ผู้วิจัยกำหนดรูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณ และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และศึกษานิเทศก์ ในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 8 (ศรีเมืองใหม่) จำนวน 150 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 108 คน ตามตารางของ Krejcie & Morgan และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพจำนวน 10 คน ซึ่งเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย 1) แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวิชาการและการส่งเสริมตามหลักอิทธิบาท 4 มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) และ 2) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ เครื่องมือทั้งหมดผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ก่อนนำไปใช้จริง

3. การเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองและผ่านระบบออนไลน์ จากนั้นนำข้อมูลเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสรุปประเด็นสำคัญเพื่อนำเสนอในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ โดยเชื่อมโยงกับหลักอิทธิบาท 4 ใน 5 ด้านของงานวิชาการ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การพัฒนาสื่อและนวัตกรรม และการนิเทศการศึกษา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยธำมา 4 สำหรับโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 8 (ศรีเมืองใหม่) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุบลราชธานี เขต 3 พบว่า

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารและครูผู้สอนโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 8 (ศรีเมืองใหม่) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุบลราชธานี เขต 3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 66.67 รองลงมาเป็นเพศชาย จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 ด้านอายุ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 41–50 ปี จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 35.19 ด้านวุฒิการศึกษา พบว่าส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 53.70 โดยไม่มีผู้ตอบแบบสอบถามที่มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี ด้านประสบการณ์ในการทำงานในโรงเรียน พบว่าส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำงาน 11–20 ปี จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33

2. ผลการศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการ สำหรับโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 8 (ศรีเมืองใหม่) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุบลราชธานี เขต 3

พบว่าสภาพการบริหารงานวิชาการตาม สำหรับโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 8 (ศรีเมืองใหม่) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุบลราชธานี เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การนิเทศการศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี การวัดผล และประเมินผล และการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ตามลำดับ

3. ผลการศึกษาวិธีการส่งเสริมการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยธำมา 4 สำหรับโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 8 (ศรีเมืองใหม่) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุบลราชธานี เขต 3

พบว่า วิธีการส่งเสริมการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยธำมา 4 สำหรับโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 8 (ศรีเมืองใหม่) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุบลราชธานี เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความคิด (จิตตะ) รองลงมาคือ ด้านความไตร่ตรองหรือทดลอง (วิมังสา) ด้านความเพียร (วิริยะ) และด้านความพอใจ (ฉันทะ) ตามลำดับ คือ

3.1. ด้านฉันทะ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิบัติงานด้านวิชาการให้ประสบผลสำเร็จ ด้วยการรู้จักวิเคราะห์หลักสูตร การจัดทำแผนหลักสูตร เพื่อนำหลักสูตรไปใช้ การส่งเสริมให้ครูนั้นได้จัดทำแผนการเรียนรู้ และจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ปัจจุบันมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้วยการใช้เทคโนโลยีที่พัฒนากระบวนการเรียนรู้ มีการนิเทศติดตามด้วยความเอาใจใส่ การปลูกใจสร้างขวัญกำลังใจให้ครูนั้นมีความรักในหน้าที่ของตน มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน รวมทั้งส่งเสริมให้ครูมีเทคนิควิธีการสอนที่หลากหลายน่าสนใจ มุ่งผลสำเร็จให้เกิดขึ้นจริงกับผู้เรียน ส่งเสริมให้ครูนั้นได้ทำหน้าที่ของตนด้วยความภูมิใจและรับผิดชอบในอาชีพของตน

3.2 ด้านวิริยะ สิ่งสำคัญอยู่ที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องดำเนินงานวิชาการด้วยความตั้งใจในเรื่องการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นจริงในห้องเรียน ด้วยการแสวงหากระบวนการในการส่งเสริมให้ครูรู้จักใช้เทคโนโลยี และวัดผลประเมินผลนักเรียนรายบุคคลที่

มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนพยายามส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้โดยเน้นการประเมินตามสภาพจริง

3.3 ด้านจิตตะ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความพยายามส่งเสริมครูให้ทุ่มเท และมีความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติหน้าที่ทั้งหน้าที่หลัก และหน้าที่อื่นๆ ที่รับผิดชอบให้มีประสิทธิภาพ มีความมุ่งมั่นพัฒนาให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพตามหลักสูตรสถานศึกษา ส่งเสริมด้านการวางแผนงานวิชาการ ด้านการพัฒนาหลักสูตร และการจัดกระบวนการเรียนรู้ การจัดระบบการติดตามสนับสนุนจัดทำแผนการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้โดยเน้นสภาพจริง การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน ให้นักเรียนเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง พ.ศ. 2551

3.4 ด้านวิม้งสา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรอบคอบไตร่ตรองการปฏิบัติงานในด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับบริบท และความสามารถของนักเรียนหรือไม่ และทบทวนไตร่ตรองระบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ การใช้สื่อและเทคโนโลยีในการจัดกระบวนการเรียนรู้ว่าเกิดประโยชน์ มีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด มีการประชุมวางแผนเพื่อทบทวนการปฏิบัติงานด้านหลักสูตร และการสอนของครู ด้านการนิเทศและการวัดผลประเมินผลให้เป็นระบบ และเกิดประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการประเมินสภาพการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยาบท 4 สำหรับโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 8 (ศรีเมืองใหม่) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุบลราชธานี เขต 3 พบว่ามีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทั้งหมด โดยเรียงลำดับจากด้านที่มากไปหาด้านน้อย ได้แก่ ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี ด้านการวัดผลและประเมินผล และการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เป็นลำดับที่อยู่ท้าย แสดงให้เห็นได้ว่าสภาพการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนาหลักสูตรหากต้องแนวทางในการแก้การแก้ปัญหาด้านนี้นั้นโดยหลักการจัดการบริหารจะต้องอาศัยผู้นำในการจัดองค์กรเพื่อการเรียนการสอนพัฒนาหลักสูตร ด้วยการสร้างความร่วมมือในองค์กรร่วมคิดร่วมทำร่วมวิเคราะห์ในจุดที่บกพร่องหรือยังไม่ดีขึ้นมาปรับปรุงให้ดีขึ้นกว่าเดิมที่สอดคล้องกับงานวิจัยของ เพชริน สงค์ประเสริฐ เรื่อง “การพัฒนาแบบการบริหารงานวิชาการโดยยึดหลักการทำงานเป็นทีมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน” ที่ผลการวิจัยพบว่า(เพชริน สงค์ประเสริฐ, 2537) รูปแบบการบริหารงานวิชาการ โดยยึดหลักการทำงานเป็นทีมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่สร้างขึ้นประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านภาวะผู้นำทางการเรียนการสอน 2) องค์ประกอบเกี่ยวกับขั้นตอนการทำงานเป็นทีม 3) องค์ประกอบด้านภารกิจและขอบข่ายงานวิชาการ 4) องค์ประกอบด้านกระบวนการบริหารงานวิชาการรูปแบบการบริหารงานวิชาการโดยยึดหลักการทำงานเป็นทีมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่พัฒนาขึ้นนี้ในคู่มือการดำเนินการซึ่งผลการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมากขึ้น

การส่งเสริมการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยาบท 4 สำหรับโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 8 (ศรีเมืองใหม่) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุบลราชธานี เขต 3 เป็นผลจากศึกษาเอกสารและผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับหลักการบริหารงานวิชาการและการที่มีประสิทธิภาพนั้นการส่งเสริมการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยาบท 4 พบว่าการประยุกต์ใช้หลักอริยาบท 4 ประกอบด้วยฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิม้งสา เพื่อส่งเสริมการบริหารงานวิชาการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ

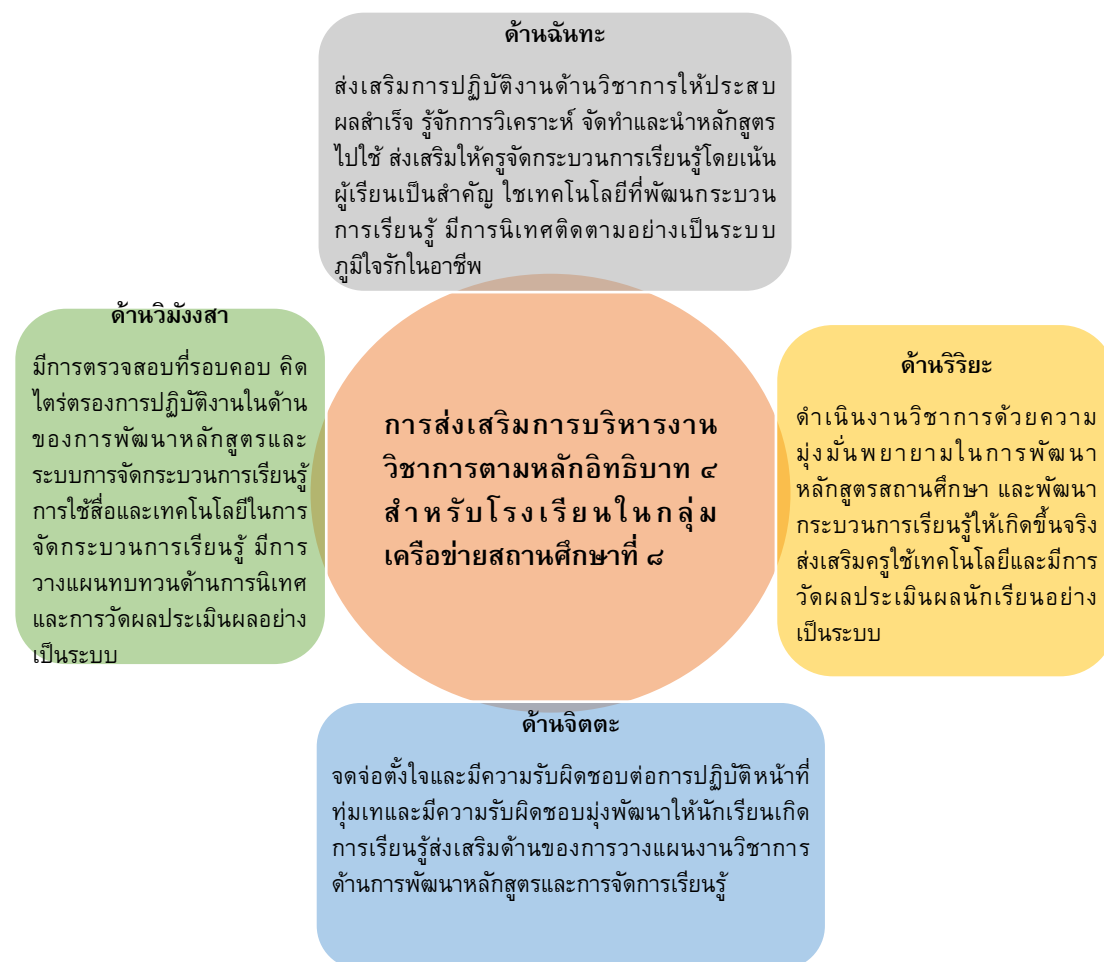
คุณภาพในการจัด และพัฒนาการศึกษา เพื่อจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน ซึ่งหลักอิทธิบาท 4 ประการนี้ เชื่อว่าเป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพแก่การบริหารงานวิชาการทั้ง 4 ด้านได้จริง สอดคล้องกับ งานวิจัยของ พระวุฒิพงษ์ ถาวรจิตโต (รักเรียน) เรื่อง “การนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ในการปฏิบัติงาน : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมืองจังหวัดแม่ฮ่องสอน” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า(พระวุฒิพงษ์ ถาวรจิตโต, 2553) เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลมีการนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ในการปฏิบัติงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลจากการสัมภาษณ์เมื่อมองโดยภาพรวมทั้ง 4 ด้าน คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา มีประเด็นที่สอดคล้องน่าสนใจคือเรื่องของการส่งเสริมการบริหารงานวิชาการนั้นสิ่งสำคัญหลักที่เกิดขึ้นเป็นฐานสำคัญที่นำไปสู่การพัฒนา ก็คือการที่ผู้บริหาร ครู หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานั้นมีจุดร่วมตรงกันที่มีความรักภูมิใจในอาชีพ ฐานะของตน มีความปรารถนา ความต้องการที่ดี ต่อองค์กร สถาบัน และนักเรียนของตนให้ประสบผลสำเร็จหรือเป็นไปตามหลักสูตรที่กำหนด นอกจากนี้เพื่อให้เกิดการก้าวหน้ากลยุทธ์ในการดำเนินงานแผนการดำเนินงานในด้านกิจกรรมตามขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ จะต้องมีการดำเนินการ 4 อย่าง คือ 1) มีการวิเคราะห์ปัญหา 2) ด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในการส่งเสริมการบริหารงานวิชาการ 3) ด้านการวัดผลแบบดุลยภาพ 4) ด้านพึงพอใจในการจัดกิจกรรมงานวิชาการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรศักดิ์ อุ่นใจ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการเชิงกลยุทธ์ สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดศรีสะเกษ” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า(พรศักดิ์ อุ่นใจ, 2556) องค์ประกอบด้านการพัฒนากิจกรรมตามขอบข่ายการบริหารงานวิชาการจะต้องมีการดำเนินการ 4 อย่าง ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ปัญหาตามขอบข่ายงาน วิชาการของแหล่งการเรียนรู้ภายในและภายนอกสถานศึกษาการหาแนวทางที่เหมาะสมในการบริหารงานวิชาการที่สอดคล้องกับวิถีชุมชน การประเมินผลการดำเนินกิจกรรมและการสร้างกิจกรรมส่งเสริมวิชาการภายในและภายนอกให้ชุมชน เช่น ศาลาส่งเสริมการอ่านหนังสือ ห้องสมุด ชุมชน 2) ด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในการส่งเสริมการบริหารงานวิชาการจะต้องมีการดำเนินงานวิชาการที่ให้ผู้มีส่วนได้เสียมีส่วนร่วมในการสร้างแหล่งเรียนรู้ ส่งเสริมการใช้วิทยากร และนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์เพื่อเป็นแหล่งส่งเสริมการเรียนรู้และส่งเสริมการสร้าง ความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เช่น การร่วมกันบริจาคทรัพยากรหรือวัสดุอุปกรณ์ประกอบการเรียนรู้ 3) เป็นองค์ประกอบด้านการวัดผลแบบดุลยภาพ ประกอบไปด้วยสี่มุมมอง ได้แก่ มุมมองด้านการเงินการลงทุนในการสนับสนุนและส่งเสริมงานวิชาการ มุมมองด้านกระบวนการ บริหารภายในองค์กรในการส่งเสริมงานวิชาการ มุมมองด้านการเรียนรู้และพัฒนางานวิชาการ 4) มุมมองด้านพึงพอใจในการจัดกิจกรรมงานวิชาการลูกค้า ได้แก่ นักเรียน และผู้ปกครอง ผลการ ประเมินรูปแบบการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดศรีสะเกษ พบว่าการมีส่วนร่วมโดยการเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาจะส่งผลทำให้การบริหารงานวิชาการเปลี่ยนไปจากเดิมส่งผล ด้านดีทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ไม่ว่าจะเป็นด้านการพัฒนาวิชาการการพัฒนาครูและบุคลากร รวมทั้งการพัฒนานักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น นักเรียนและผู้ปกครองพึงพอใจในกิจกรรมการมีส่วนร่วมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และให้การสนับสนุนกิจกรรมทางวิชาการทำให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นสถานศึกษาแห่งการเรียนรู้

อย่างไรก็ดีในการส่งเสริมการบริหารงานวิชาการนั้นยังสามารถใช้หลักธรรมอื่นๆ ในการนำมาประยุกต์ปรับใช้หรือส่งเสริมการบริหารวิชาการในโรงเรียนได้นอกเหนือจากหลักอิทธิบาท 4 ได้ ด้วยเพราะหลักธรรมในทางพุทธศาสนาสามารถเลือกใช้ได้ตามความเหมาะสม ความต้องการ หรือสิ่งที่ปัญหาที่เห็นว่าพึงแก้ไขเพื่อให้ครอบคลุม ถึง ๓ เรื่องหลักในการจัดการบริหาร อันได้แก่ หลักการ

ครองตน หลักการครองคน หลักการครองงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรภาส ประสมสุข ได้ทำวิจัยเรื่อง “หลักการบริหารการศึกษาตามแนวพุทธธรรม” ผลการศึกษาวีจยพบว่า(วรภาส ประสมสุข,2562) หลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับหลักการบริหารการศึกษา มีจำนวน 21 หลักธรรม ฉะนั้นการส่งเสริมการบริหารงานวิชาการยังมีหลักธรรมอื่นที่สอดคล้องกับการส่งเสริมอีกหลายหลักธรรมตามแต่พึงปรารถนาในการใช้องค์คุณใดในการแก้ไขหรือส่งเสริมให้เป็นไปในรูปแบบใดที่จะนำพาไปสู่ความสุขสงบและพ้นทุกข์ได้

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เกี่ยวข้องรวม 10 ท่าน สามารถสังเคราะห์แนวทางปฏิบัติที่เป็นองค์ความรู้ได้ ดังแผนภาพที่ ต่อไปนี้

รูปที่ 4 แผนภาพการส่งเสริมการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4

1) ด้านคน ผู้บริหารต้องวิเคราะห์หลักสูตรให้ลึกซึ้งซึ่งเพื่อให้เกิดความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน สร้างขวัญกำลังใจและปลุกใจให้ครูรักในวิชาชีพและภูมิใจในงานที่ได้รับมอบหมาย มุ่งเน้นการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่น่าสนใจและหลากหลายเพื่อดึงดูดผู้เรียน

2) ด้านวิริยะ มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนรู้ในห้องเรียนอย่างต่อเนื่องไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ส่งเสริมการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริงรายบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ นำสื่อเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้เพื่อลดข้อจำกัดในการจัดการเรียนการสอน

3) ด้านจิตตะ ทุ่มเทและรับผิดชอบต่อน้ำที่หลักอย่างเต็มศักยภาพ วางแผนงานวิชาการอย่างรอบคอบและเป็นระบบมาตรฐาน ประสานความร่วมมือระหว่างองค์กรและชุมชนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และคุณภาพของผู้เรียน

4) ด้านวิมังสา ประชุมวางแผนเพื่อทบทวนและตรวจสอบข้อผิดพลาดของงานวิชาการอย่างสม่ำเสมอ วิเคราะห์ความสอดคล้องของหลักสูตรกับบริบทท้องถิ่นและความสามารถของนักเรียน มีการทดลองปฏิบัติและปรับปรุงแก้ไขแผนงานตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ (2556) นโยบายการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน,

พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). (2543). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 9.

กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,

ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 119 ตอนที่ 123 ก. (2545) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

พระวุฒิพงษ์ ถาวรจิตโต (รักเรียน). (2553X). “การนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ในการปฏิบัติงาน: ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์

มหาบัณฑิต. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. (2537) บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, เพชริน สงค์ประเสริฐ. “การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการโดยยึดหลักการทำงานเป็นทีมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน”. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร,

พรศักดิ์ อุ่นใจ. (2556). “การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการเชิงกลยุทธ์สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดศรีสะเกษ”. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ,

วรภาส ประสมสุข. (2562) “หลักการบริหารการศึกษาตามแนวพุทธธรรม”. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร,

พระบรมราชโองการ. (2563) พระราชทานแก่คณะครูและนักเรียนที่ได้รับพระราชทานรางวัลฯ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://nawaporn.wordpress.com> [31 พฤษภาคม 2563].